Perustuslakivaliokunnalle

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt minulta lausuntoa hallituksen esityksestä laeiksi Teollisuustuki Oy -nimisestä valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä sekä Suomen Teollisuussijoitus Oy -nimisestä valtionyhtiöstä annetun lain muuttamisesta (HE 86/2024 vp). Esitän lausuntonani kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esityksen säätämisjärjestysperustelujen mukaan ”Teollisuustuki Oy-lakiin sisältyisi … myös nykyiseen BFVC-lakiin sisältyviä julkisia hallintotehtäviä, jotka sisältyisivät sellaisinaan uuteen Teollisuustuki Oy:tä koskevaan lakiin”. Perustelujen mukaan ”julkisia hallintotehtäviä olisivat uuden yhtiön osalta valtiontukien myöntämiseen, muutoksenhakuun ja valvontaan liittyvät tehtävät”.

Lailla perustettava Teollisuustuki Oy on määritelty ”valtiontukiehtoista pääomasijoitus- ja rahoitustoimintaa harjoittavaksi ja valtion teollisuustukea sisältävistä teollisuuspoliittisista sijoituksista vastaavaksi yhtiöksi” (1 §). Lakiehdotuksen 2 §:stä ilmenee, että yhtiö myöntää oman ja vieraan pääoman ehtoista rahoitusta ja välirahoitusta; perustaa ja on sijoittajana rahastoissa; myöntää takauksia pääomarahastojen yksityisille sijoittajille; osallistuu Euroopan unionin rahoitusvälineisiin sekö ostaa, myy, omistaa ja hallitsee osakkeita, yhtiöosuuksia ja niitä vastaavia osuuksia sekä arvopapereita ja kiinteää omaisuutta. Rikosoikeudellista virkavastuuta koskevasta 8 §:stä ilmenee, että julkisina hallintotehtävinä on pidetty lakiehdotuksen 4.2-4 §:ssä sekä 5-7 §:ssä tarkoitettuja ”toimia”. Ehdotuksen 4.2-4 § sääntelee valtiontuen myöntämistä yhtiön rahoituspäätöksellä, 5 § valtiontuen keskeyttämistä ja takaisinperintää, 6 § muutoksenhakua ja 7 §:ä viivästyskorkoa.

Ehdotuksen 5 §:n mukaan valtiontuen keskeyttämisestä ja takaisinperinnästä päättää työ- ja elinkeinoministeriö. Yhtiöllä päätösvaltaa ei ole, eikä sen tehtäväksi osoitettua ilmoituksen tekemistä ministeriölle tai velvollisuutta edistää toiminnallaan tuen keskeyttämistä tai takaisinperintää koskevan päätöksen toimeenpanoa voida nähdäkseni

pitää julkisena hallintotehtävänä. Ehdotuksen 6 § sääntelee muutoksenhakua ministeriön päätökseen ja 7 § takaisinperinnässä sovellettavaa viivästyskorkoa. Näissäkään pykälissä yhtiölle ei osoiteta julkisia hallintotehtäviä.

Lakiehdotuksen 4 §:ssä tarkoitetusta valtiontuesta ei tehdä erillistä päätöstä vaan valtiontuki myönnetään yksityisoikeudellisilla rahoitus- tai sijoituspäätöksillä. Se, että päätöksiin sisältyy EU:n kilpailuoikeuden määrittelemää valtiontukea, ei muuta niitä hallintopäätöksiksi eikä päätöksentekoa julkiseksi hallintotehtäväksi. On totta, että valtiontuen myöntämiseen liittyy julkinen intressi mutta niin liittyy ylipäätäänkin erityistehtäviin perustettujen valtionyhtiöiden toimintaan. Tämän kaltainen julkinen intressi ei kuitenkin vielä sinänsä tee yhtiöiden toiminnasta julkisen hallintotehtävän hoitamista.

Kun vuonna 2017 säädettiin laki Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä, perustuslakivaliokunta katsoi, että rahoituskeskuksen ohella myös osakeyhtiö hoiti perustuslain 124 §:ssä tarkoitettua julkista hallintotehtävää (PeVL 50/2107 vp). Tuolloin säädetyn lain (1146/2017 vp) mukaan yhtiö voi tehdä valtionavustuslaissa tarkoitettuja, de minimis -ehtoisia valtiontuen myöntö-, muutos- ja maksatuspäätöksiä (14.2 §). Toisin kuin Teollisuustuki Oy:n osalta nyt ehdotetaan, Business Finland Oy:llä oli siten erikseen säädetty toimivalta tehdä valtionavustuslain mukaisia hallintopäätöksiä.

Johtopäätökseni on, että Teollisuustuki Oy:lle ei ehdoteta sellaisia julkisia hallintotehtäviä, joiden vuoksi sitä koskevaa lakiehdotusta olisi arvioitava perustuslain 124 §:n kannalta.

Sysmässä 21.11.2024

Kaarlo Tuori